

Okul Öncesi Çocukların Bakış Açısından Yangın: Nitel Bir İnceleme

Emre Arslan¹, Hilal Yılmaz²

Öz

Bu çalışmada; okul öncesi çocukların yangın hakkındaki görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımında kullanılan fenomenoloji yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 2024-2025 eğitim öğretim yılının II. döneminde Rize ili Güneysu ilçesinde bulunan bir ilkokulda öğrenim gören toplam 12 okul öncesi çocuğu oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan 11 soruluk "Yangın Görüşme Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, okul öncesi çocukların yangın kavramına yönelik daha çok yanma olayı ve renk metaforlarını oluşturdukları tespit edilmiştir. Çocukların, yangın çıkma hissini genellikle olumsuz duygularla ifade ettikleri belirlenmiştir. Yangın çıkma durumunda çocukların çoğunlukla yangının yayılması ve oluşabilecek acil durum üzerine odaklandıkları ortaya konulmuştur. Çocuklar, yangına genellikle mutfak malzemeleri ve yanıcı maddelerin sebep olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar yangının çoğunlukla ev ve okul gibi kapalı alanların yanı sıra orman gibi açık alanlarda çıkabileceğini belirtmiştir. Okul öncesi çocukların büyük bir kısmı yangın çıkması durumunda canlı varlıkların zarar görebileceğini düşünmüştür. Çocukların tamamı, yangın durumunda itfaiyenin aranması gerektiğini belirtmiş ve tamamına yakını itfaiyenin numarasını doğru bilmıştır. Okul öncesi çocuklar; yangın çıkması durumunda güvende kalmak için söndürme, tahliye, önlem ve çağrı gibi çeşitli temalar altında görüş bildirirken yangın ile ilgili bilgi kaynaklarının büyük bir kısmını aile ve öğretmen oluşturmuştur. Katılımcıların büyük bir kısmının yangın merdiveni ve yangın alarm düğmesinin işlevi ve nasıl çalıştığı hakkında bilgi sahibi olduğu saptanmıştır. Son olarak çocukların büyük çoğunluğunun daha önce yangın gördüğü ve bu yangınları daha çok ev, haberler ve okulda gördükleri tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin yangın kavramına yönelik farkındalık ve bilgi düzeylerini artırmaya ve gelecekte araştırmacıların yangın kavramına ilişkin yapacakları çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Eğitimi, Nitel Araştırma, Okul Öncesi Çocuklar, Yangın

Preschool Children's Perspectives on Fire: A Qualitative Study

Abstract

This study aims to examine preschool children's views on fire. The phenomenology method used in the qualitative research approach was utilized in the study. The sample of the study consisted of a total of 12 preschool children studying in a primary school in the district of Rize in the province of Güneysu in the second semester of the 2024-2025 academic year. The 11-question "Fire Interview Form" created by the researchers was used as a data collection tool. As a result of the research, it was determined that preschool children mostly created metaphors of burning event and color for the concept of fire. It was determined that children generally expressed the feeling of fire with negative emotions. In case of a fire, it was revealed that children mostly focused on the spread of fire and the emergency situation that may occur. Children stated

¹ Doktora Öğrencisi, Temel Eğitim Bölümü, Eğitim Fakültesi, Trabzon Üniversitesi, Trabzon

İlgili yazar e-posta / Corresponding author e-mail: emre_arslan23@trabzon.edu.tr ORCID No: 0000-0002-2291-946X

² Arş. Gör, Dr., Temel Eğitim Bölümü, Eğitim Fakültesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin

e-posta/ e-mail: yilmazhilal@artvin.edu.tr ORCID No: 0000-0002-4594-3155

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article

Arslan, E., ve Yılmaz, H., (2025). Okul Öncesi Çocukların Bakış Açısından Yangın: Nitel Bir İnceleme. *Afet ve Risk Dergisi*, 8(3), 871-891.

children mostly focused on the spread of fire and the emergency situation that may occur. Children stated that the fire was usually caused by kitchen utensils and flammable materials. Participants stated that fire can occur in closed areas such as homes and schools as well as in open areas such as forests. Most of the preschool children thought that living beings could be harmed in case of a fire. All of the children stated that the fire department should be called in case of a fire and almost all of them knew the number of the fire department correctly. While preschool children gave opinions under various themes such as extinguishing, evacuation, precautions and calling to stay safe in case of fire, most of the sources of information about fire were family and teachers. It was found that most of the participants had knowledge about the function and operation of the fire escape ladder and the fire alarm button. Finally, it was determined that the majority of the children had seen fires before and these fires were mostly at home, news and school. As a result of the study, suggestions were made to increase the awareness and knowledge levels of students about the concept of fire and for future studies to be conducted by researchers on the concept of fire.

Keywords: Disaster, Disaster Education, Fire, Preschool Children, Qualitative Study

1. GİRİŞ

Doğa kaynaklı afetlerin çocuklar üzerindeki etkisi konusunda uluslararası alanda artan bir endişe bulunmaktadır (Ribeiro ve Silva, 2019). Araştırmacılar 1940 yıllarından beri çocukların afetlere yönelik tepkilerini incelerken bu konudaki çalışmaların sayısı özellikle son on yılda daha çok artmıştır. Öyle ki, çocuklar ve afetler üzerine yapılan tüm çalışmaların neredeyse yarısı 2010 yılından beri yayınlanmıştır (Peek vd., 2018). Çünkü öğrenciler ve çocuklar toplum içerisinde en savunmasız gruplarından biri olup (Heard, vd., 2013) her yıl 100 milyona yakın çocuk, afet ve felaketlerle yüzleşmektedir (Lai vd., 2016; Rashid vd., 2016; Scholer vd.,1998). Bu afetler içerisinde yer alan yangın ise insan yaşamını ve çevresini önemli ölçüde etkileyen, hızlı bir şekilde yayılan ve kontrol altına alınması oldukça zor olan bir felakettir (Alşan, 2024). Her yıl birçok insanın ölümü ya da yaralanmasıyla sonuçlanmakta ve ekonomik kayıplara yol açmaktadır (Bakhtina vd., 2018; Ciottone vd., 2015). Özellikle ekonomik ve sosyal açıdan düşük sıralarda yer alan ülkelerde erken uyarı sistemleri ve dedektörler gibi güvenli yangın söndürme ekipmanları daha az kullanıldığı için bu ülkelerde yangının etkileri ve ölüm oranları çok daha yüksek olmaktadır (Istre ve Mallonee, 2000; Warda vd., 1999). Türkiye’de ise son olarak Bolu Kartalkaya’da 78 kişinin ölümüyle sonuçlanan yangın faciasında ölenlerin 36’sının çocuk olduğu tespit edilmiştir (URL 1). İşte bu denli yıkıcı sonuçları olan yangınlar, özellikle de fiziksel ve psikolojik açıdan en savunmasız grup olan çocuklar üzerinde silinmez izler bırakabilmektedir.

Yangın; kimyasal tepkime sonucu ortaya çıkan, değişen büyüklükte ısı ve ışık yoğunlukları ile sonuçlanan hızlı bir oksidasyon sürecidir (URL 2). Yangın esnasında sürekli olarak ısı enerjisi yayılmakta ve yayılan bu ısı enerjisi ortamdaki sıcaklığı artırarak yakınında yer alan cisimlerin tutuşma sıcaklığına ulaşmalarına sebep olmakta dolayısıyla da yangının büyüyüp yayılmasını hızlandırmaktadır (Karakuş, 2010). Yangın; birçok faktörle ilişkisi bulunan, dinamik ve çok yönlü bir konu olup (Şimşek, 2018) hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için önemli sorunlar olmaya devam etmektedir (Petal ve Izadkhah, 2008). Yangına ilişkin yeterli düzeyde eğitim alınmaması ve yangına yönelik alınacak tedbirlerin bilinmemesi yangının en önemli sebepleri içerisinde yer almaktadır (Patlar, 2016). Yaptığı çalışmada Uçar Keş (2024) ise yangının çıkma sebeplerini Tablo 1’deki gibi belirtmiştir:

Tablo 1. Yangının Çıkma Sebepleri

Doğa olayları	Güneş ışınları
Bilgisizlik	İhmal
Yangına karşı korunma tedbirlerinin alınmaması	Kazalar
Araç- gereçler ve yapılardaki hatalar	Sıçrama
Cephane ve piroteknik malzemeler	Piromani (Yangın çıkarma rahatsızlığı)
Sabotaj	

Tablo 1.'de yer alan yangın çıkma sebeplerinden dolayı her yıl çok sayıda insan çıkan yangınlar sonucunda hayatını kaybetmekte ya da yaralanmaktadır (Shokouhi vd., 2019). Okul öncesi dönem ise çocukların yangın mağduru olma riskinin yüksek olduğu bir dönemdir (Rasmani vd., 2020). Çocuklar can sıkıntısı, merak ya da arkadaş baskısı nedeniyle, tehlikesinin farkında olmadan ateşle oynayabilmektedir (URL 3). Nitekim çocukların %80'inin en az bir defa çakmak ve kibrit gibi yangına neden olan araçlarla oynadığı ve bu tür yangınlarda 9 yaşın altındaki çocuklarda ölüm oranının %93 olduğu saptanmıştır (Bilal, 2012). Ayrıca konut yangınlarının çocukların yaralanması ve ölümleri açısından büyük bir risk oluşturduğu tespit edilmiştir (Smith vd., 2018). Bu felaketler çoğu zaman okuldaki çocukları duygusal, psikolojik, fiziksel ve eğitsel açıdan etkilemektedir (Peek, 2018). Buna paralel olarak okul öncesi yaş grubundaki çocuklarda yangın sonrası öfke, korku, kaygı, odaklanamama, yorgunluk, mide bulantısı, içine kapanma ve saldırgan davranışlar gibi çeşitli tepkiler görülebilmektedir (Erdur-Baker ve Serim-Yıldız, 2014; Zara, 2011). Meydana gelen bu tepkilerin yanı sıra yangın; bireylerde hırıltı, öksürük, göz tahrişi ve solunum ilacı kullanımı olmak üzere birçok olumsuzluklara da neden olmaktadır (Liu vd., 2015). Yapılan farklı bir çalışmada ise orman yangını dumanına maruz kalan çocukların solunum ve göz semptomlarında, doktor ziyaretlerinde ve ilaç kullanımında artış olduğu saptanmıştır (Künzli vd., 2006).

Küçük çocuklar için meydana gelen bu olumsuzluklara yönelik olarak düzenli tatbikatların yapılmasının yanı sıra çocukların bu tür olaylar karşısında sakin ve hazır olmaları olası zararların en aza indirilmesi için oldukça önemlidir (İlçe, 2024). Bunu sağlamak adına ise yangının çocuklar tarafından nasıl algılandığı önemli bir konu haline gelmektedir. Bu konuda Şahin (2025) 5-6 yaş çocuklarla yaptığı çalışmada çocukların yangınlara karşı yoğun korku ve üzüntü hissettiklerini, yangın durumunda itfaiyeye yardım etme gibi aktif eylemlerle çevresel sorumluluk geliştirdiklerini tespit etmiştir. Benzer şekilde Adu vd. (2023) yangın sonrasında çocukların; travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, anksiyete, stres, düşük psikolojik sağlamlık, azalmış öz saygı vb. tepkiler sergilediğini saptamıştır. Bu bulgular, yangın eğitimlerinin yalnızca ne yapılacağını değil, yangının ne olduğunu ve nasıl başlayabileceğini de basit ve net bir şekilde öğretmeye odaklanması gerektiğini işaret etmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde Açar ve Aydın (2021) çocukların yangına yönelik atfettikleri anlamların tespit edilmesinin önemli olduğunu ifade etmiştir. Literatür incelendiğinde lise öğrencilerinin yangın hakkındaki bilgilerinin ölçüldüğü (Suriyanti vd., 2020), ilkökul öğrencilerinin orman yangını hakkındaki farkındalıklarının incelendiği (Lee ve Gim, 2020; Söküt Açar vd., 2018), çocukların orman yangını hakkındaki görüşlerinin resim yoluyla incelendiği (Ribeiro ve Silva, 2019) ve yangın konusundaki bilgi ve tutumlarının değerlendirildiği (Musigapong ve Phanprasit, 2013) çalışmalar bulunmaktadır. Yangın kavramına yönelik okul öncesi çocuklarıyla gerçekleştirilen çalışmalar ise oldukça kısıtlı olup çok az araştırma (Bakar, 2023; Doğan ve Kırkıncioğlu, 2020) çocukların yangın kavramına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Bakar (2023), 5-6 yaş aralığındaki çocukların yangın güvenliği konusundaki bilgi ve deneyimlerini çizimleri aracılığıyla nasıl ifade ettiklerini incelemiştir. Araştırmada çocukların itfaiye istasyonuna yaptıkları bir gezi sonrasında edindikleri deneyimleri çizimlerine yansıtılmaları istenmiştir. Analizler, çocukların çizimlerinde sıklıkla itfaiye araçları, itfaiye istasyonları, itfaiyeciler ve yangın söndürme ekipmanlarına yer verdiklerini göstermiştir. Bu bulgular, itfaiye istasyonuna yapılan saha gezilerinin çocukların yangın güvenliği bilgisi üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ve itfaiyecilerin sadece yangın söndürmekle kalmayıp, hayvanları kurtarmak gibi diğer sorumluluklarını da daha iyi anladıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırma, çocukların yangın güvenliği konusundaki farkındalıklarını artırmak için uygulamalı ve görsel öğrenme yöntemlerinin etkili olduğunu göstermektedir.

Eğitim, toplumu afetler hakkında bilinçlendirmek ve hazırlıklı olmalarını sağlamak için etkili bir araçtır (Akhter vd., 2015). Ülkemiz de doğa kaynaklı afetlerin çok sık yaşandığı ülkelerden biridir ve çocukların bu afetlere karşı bilgilendirilmeleri gerekmektedir (Erdoğan, 2009). Okul öncesi

dönem ise çocukların kişisel güvenlik konularına yönelik sorumlu ve bilinçli bir tutum geliştirmeleri için temel atıldığı bir dönemdir (Sidorkin vd., 2020). Çocukların bir afet esnasında en savunmasız ve korunmaya ihtiyacı olan bireyler olduğu bilgisi doğru olsa da aynı zamanda afetlerin risklerini ve olumsuzluklarını azaltma konusunda ev halkı ve toplum çabalarına katkıda bulunabilecek muhteşem kapasiteye (farklı bakış açıları, önemli beceriler, öğretme yetenekleri) sahiptir (Fothergill, 2017). Okul öncesi çocukların yangın konusundaki düşüncelerini incelemek; çocukların yangın konusundaki varsa yanlış bilgi ve anlamalarını ortaya çıkarmak, yangın kazaları konusunda gerekli önlemleri almak, yangın konusunda düzenlenecek eğitim ve politikalara yol göstermek ve toplumsal farkındalığı artırmak bakımından önemli olacağı düşünülmektedir. Ayrıca okul öncesi çocukların yangına ilişkin riskli davranışlarını önlemek ve acil durumlara hazırlıklı olmalarını sağlamak için de kıymetli bir adım olacaktır. Bu nedenle çalışmanın amacı okul öncesi çocukların yangın hakkındaki görüşlerini incelemektir.

2.YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırmalar; bireylerin davranışlarını, öykülerini, yaşam tarzlarını ve algılarını doğal ortamında bütüncül ve gerçekçi bir şekilde yorumlayıcı olarak inceleyen araştırmalardır (Karagöz, 2021). Bu yaklaşımın en temel özelliği, kendileri ile çalışma yapılan bireylerin bakış açılarıyla ele alınan olay, olgu ve değerleri incelemek ve araştırılan kişiler için ne anlam ifade ettiğini ortaya çıkarmaktır (Ekiz, 2020).

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, okul öncesi çocukların yangın hakkındaki görüşlerini incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımında kullanılan fenomenoloji yönteminden yararlanılmıştır. Fenomenoloji; genellikle büyüklüğü 3-4 ile 10-15 kişi arasında değişen grubun, bir fenomen ya da kavrama yönelik yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamının keşfedildiği çalışmalardır (Creswell, 2023). Bu araştırmada ele alınan olgunun okul öncesi çocukların yangın ile ilişkili görüşlerinin belirlenmesi olması sebebiyle bu yöntem tercih edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma, 2024-2025 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Rize ili Güneysu ilçesindeki anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu 12 çocuk (8 Erkek 4 Kız) ile gerçekleştirilmiştir. Fenomenoloji çalışmalarında incelenen olay, durum ya da kavramın derinliğine analiz yapılabilmesi amacıyla küçük örneklem tercih edilmektedir (Karagöz, 2021). Çalışma grubunun seçiminde olasılığa dayalı olmayan uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, çalışma grubunun araştırmacılar tarafından ulaşılabilirliğinin kolay olması (Fraenkel ve Wallen, 2003) ve araştırmacılara maliyet ve ulaşım noktasında avantajlar sağlaması (Çepni, 2021) açısından tercih edilmiştir. Araştırmaya katılan çocuklar Ç1, Ç2, Ç3, ..., Ç12 şeklinde kodlanmış ve çocukların kimlikleri gizli tutulmuştur.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği tercih edilmiş ve "Yangın Görüşme Formu" oluşturulmuştur. Yapılan görüşme çocukların yangın konusundaki düşüncelerini incelemeyi amaçlamaktadır. Görüşme, çalışmaya katılan bireylerin iç dünyalarına inerek onların kavram ya da olaya yönelik bakış açılarının, düşüncelerinin, deneyimlerinin, tepkilerinin ve yorumlarının ortaya çıkarılması amacıyla kullanıldığı için (Karagöz, 2021) tercih edilmiştir. Yangın Görüşme Formu'nun hazırlanmasında öncelikle yangın kavramına ilişkin literatür incelenmiştir. Bu aşamadan sonra hazırlanan 22 soru okul öncesi ve çocuk gelişimi alanlarında görev yapan 2 öğretim üyesine incelenmiştir. Uzmanların görüşleri ve çalışmanın amacına uygun olarak soru sayısı 13 olarak belirlenmiştir. Uygulanan pilot çalışma sonrasında ise çocukların formdaki 2 soruya cevap vermekte zorlandığı görülmüştür. Çocukların cevap vermekte zorlandığı bu 2 soru

görüşme formundan çıkarılarak forma nihai şekli verilmiştir. Yangın Görüşme Formu'nda yer alan sorular Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Yangın Görüşme Formu Soruları

Çalışma Grubu	Sorular
Okul öncesi çocuklar	1. Yangın neye benzer? 2. Yangın çıktığında nasıl hissedersin? 3. Yangın çıktığında neler olur? 4. Yangın nasıl başlar? Yangına neler sebep olabilir? 5. Yangın nerede çıkabilir? 6. Yangın çıktığında kimler/neler zarar görebilir? 7. Yangın durumunda kimi aramalıyız? Numarası kaçtır? 8. Yangın çıktığında nasıl güvende kalabilirsin, neler yaparsın? Bunu kimden öğrendin? 9. Yangın merdiveni diye bir ifade duydun mu? Ne işe yarar? 10. Yangın alarm düğmesi nedir? Nasıl çalıştığını anlatır mısın? 11. Daha önce hiç yangın gördün mü? Nerede? Bana anlatır mısın?

2.4. Geçerlik-Güvenirlilik

Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak adına veri analizi ve kodlama aşamasında iki araştırmacı görev almıştır. Her iki analiz sonucunda ortaya çıkan kodlar arasındaki uyuma bakılmış olup Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik analizi formülünden yararlanılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik % 75 olarak gerçekleşmiştir. Miles ve Huberman (1994) kodlayıcılar arası güvenilirlik için % 70 ve üzerindeki değerleri tavsiye ettiği gözönünde bulundurulduğunda veri güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca görüşme sorularının katılımcılar tarafından anlaşılabilir şekilde açık, sade ve net olmasına dikkat edilmiş olup soruları cevaplamaları için kendilerine yeterli zaman verilmiştir (Karagöz, 2021). Ayrıca çalışmanın güvenilirliğini artırmak için görüşmenin ses kaydı, yüksek kalitede kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve yazıya geçirilmiştir (Creswell, 2023). İç güvenilirliği artırmak amacıyla ise araştırmaya birden fazla araştırmacının dâhil edilmesi ve elde edilen verilerin doğrudan sunulması stratejileri kullanılmıştır (LeCompte ve Goetz, 1982).

Çalışmada geçerliği sağlamak için elde edilen verilerden tema-kod listesinin bulunduğu tablolara yer verilmiştir. Bu tablolarda oluşturulan her kod için o kodu içerik olarak en iyi yansıttığı düşünülen örnek çocuk yanıtlarına bulgular bölümünde yer verilmiştir (Roberts ve Priest, 2006). Çalışmanın dış güvenilirliği artırmak için ise bulgular bölümünde yer verilen kodların açık ve belirgin olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmada kullanılan veri toplama aracının kapsam geçerliliğini ve inandırıcılığını sağlamak amacıyla öncelikle ilgili literatür taranarak 22 sorudan oluşan bir soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu soru havuzu için alan uzmanı 2 öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşü alındıktan sonra soru sayısı 13'e indirilmiştir. Oluşturulan 13 soruluk açık uçlu "Yangın Görüşme Formu" 3 okul öncesi çocuğuna pilot çalışma olarak uygulanmıştır. Pilot çalışmada sonucunda çocukların anlamakta ve cevap vermekte güçlük çektiği görülen 2 soru açık uçlu anketten çıkarılmıştır. Ayrıca 4 soru için soru kökünde yer alan ifadelerde düzeltmeler yapılarak açık uçlu anket formuna nihai şekli verilmiş ve 11 sorudan oluşan "Yangın Görüşme Formu" kullanılarak veri toplama aşamasına geçilmiştir. Dış geçerliği artırmak için ise analiz kısmında çalışmaya katılan çocukların ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

2.5. Araştırma Etiği

Araştırma için Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 13.03.2025 ve E-18457941-050.99-171925 sayılı kararı doğrultusunda etik izin alınmıştır. Araştırmaya katılan çocukların gönüllü katılımı sağlanmış, ebeveynlerinden yazılı onam alınmıştır. Çocukların gizliliğine ve mahremiyetine özen gösterilmiş, isimleri veya kimliklerini belirleyebilecek herhangi bir bilgi raporda yer almamıştır. Görüşmeler sırasında çocukların

duygusal ve fiziksel güvenliği birincil öncelik olarak ele alınmış, katılımcılar istedikleri zaman araştırmadan çekilme hakkına sahip oldukları konusunda bilgilendirilmiştir. Araştırma süreci boyunca, çocukların yüksek yararı ve refahı ön planda tutulmuştur.

2.6. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde, görüşmelerin gerçekleştirildiği ortam olarak çocukların okullarında kendilerini rahat hissedebilecekleri sessiz bir oda tercih edilmiştir. Çocuklar görüşmeye sınıf listesindeki sıraya göre katılmışlardır. Çocuklar, boylarına uygun masa ve sandalyelere, araştırmacının solunda bulunacak şekilde yerleştirilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce çocuklara süreç hakkında bilgilendirme yapılmış ve görüşmenin kayıt altına alınacağı açıklanmıştır. Görüşmelerde, çocuklara Yangın Görüşme Formu'ndaki sorular yöneltilmiştir. Tüm görüşmelerde çocukların duygusal ve fiziksel rahatlığına öncelik verilmiş; çocuklara görüşmeyi istedikleri zaman sonlandırabilecekleri veya ara verebilecekleri hatırlatılmıştır. Görüşmeler, ses kaydı alınarak belge altına alınmış ve her bir görüşme yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür. Görüşme sonunda çocuklara teşekkür edilerek sınıflarına kadar eşlik edilmiştir.

2.7. Verilerin Analizi

Araştırmanın analiz aşamasında verileri analiz etmek amacıyla altı aşamaya (verileri hazırlamak, organize etmek, incelemek, düzenlemek, verileri tema ve kodlara ayırmak, verileri raporlamak ve yorumlamak gibi) dikkat edilmiştir (Lodico vd., 2010). Araştırmanın amacı doğrultusunda okul öncesi çocukların yangın hakkındaki görüşlerinin analizinde betimsel analiz ve içerik analizinden yararlanılarak analiz çeşitlemesi yapılmıştır. İçerik analizi; mesaj değeri taşıyan her çeşit verinin belirlenen amaç kapsamında taranması, çeşitli temalara ayrılması, özetlenmesi ve elde edilen bulguların yapılan çalışmanın amacı doğrultusunda analiz edilip yorumlanması süreçlerinden oluşan bir araştırma yöntemidir (Şahin, 2008). Ayrıca içerik analizi genel olarak "nasıl, neden ve niçin" sorusuna (Çalışmadaki örnek soru: Yangın nasıl başlar?) yönelik cevap bulmada katkı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Betimsel analiz ise görüşülen bireyin ele alınan konuya ilişkin tutum, düşünce ve bakış açısını çarpıcı bir şekilde doğrudan alıntılarla destekleyen, elde edilen verilerin özgün şekline bağlı kalınarak yapılan analiz türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Betimsel analiz genel anlamda "ne ve hangi" sorularına (Çalışmadaki örnek soru: Yangın neye benzer?) karşılık cevap bulmaya katkı sağlamaktadır (Dinç, 2024). Elde edilen veriler için tema-kod-örnek çocuk ifadesi listesinin yer aldığı tablolar oluşturulmuştur. Nitel araştırmalarda kullanılan temalar, ortak bir fikir oluşturmak amacıyla bir araya getirilmiş kodlardan meydana gelen geniş bilgi birimlerini temsil etmektedir (Creswell, 2023). Temalar kodlara ayrılırken sorularda esas alınan amaçları özetleyen anahtar kelimeler dikkate alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu çalışmada okul öncesi çocukların yangın konusundaki görüşleri incelenmiştir. Veri analizi ve kodlama aşamasında ise iki araştırmacı görev almıştır. Her iki analiz sonucunda ortaya çıkan kodlar arasındaki uyuma bakılmış olup Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik analizi formülünden yararlanılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik % 75 olarak gerçekleşmiştir. Miles ve Huberman (1994) kodlayıcılar arası güvenilirlik için % 70 ve üzerindeki değerleri tavsiye ettiği gözönünde bulundurulduğunda veri güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Görüşme sorularına verilen cevaplara ilişkin yapılan içerik analizi sonuçları tablolar halinde düzenlenmiştir. Tablolarda yer alan yüzde ve frekansların hesaplanmasında oluşturulan kod sayısı dikkate alınmıştır. Ayrıca çalışmanın 7. sorusu ve 8. sorusunun ikinci kısmı için verilen cevaplara yönelik grafiklerden oluşan şekillere yer verilmiştir.

Çalışmaya katılan 12 okul öncesi çocuğun “Yangın neye benzemektedir?” sorusuna yönelik oluşturmuş oldukları metaforlarla ilgili olarak bulgulara Tablo 3’te yer verilmektedir.

Tablo 3. Okul Öncesi Çocukların Yangın İçin Oluşturdukları Metaforlar

Tema	Metafor Adları	Metafor Frekansı (f)	Metafor Yüzdesi (%)
Yanma Olayı	Ateş	4	33,4
	Alev	2	16,7
	Lav	1	8,3
Renk	Kırmızı	2	16,7
	Turuncu	1	8,3
Simge	Türk Bayrağı	1	8,3
Hayvan	Horoz İbiği	1	8,3

Tablo 3’te araştırmaya katılan okul öncesi çocukların yangın hakkında oluşturdukları metaforlar, frekans ve yüzde değerleri ile gösterilmiştir. Çocuklar tarafından yangın kavramına yönelik toplam 7 metafor geliştirilmiştir. En sık kullanılan, “Ateş” (f=4) metaforu olmuştur. Bunun dışında “Alev” (f=2), “Kırmızı” (f=2), “Lav” (f=1), “Turuncu” (f=1), “Türk Bayrağı” (f=1) ve “Horoz İbiği” (f=1) metaforları geliştirilmiştir. Ayrıca oluşturulan metaforlar, ortak özellikleri bakımından kendi aralarında 4 tema altında değerlendirilmiştir. Oluşturulan temalar; “Yanma Olayı”, “Renk”, “Simge” ve “Hayvan” şeklinde belirlenmiştir. Oluşturulan metaforların daha çok yanma olayı (%58,4) ve renk (%25) temaları altında yer aldığı görülmektedir.

Okul öncesi çocukların “Yangın çıktığında neler hissedersin?” sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Okul Öncesi Çocukların Yangın Çıkmasına İlişkin Hisleri

Tema	Kod	f	Örnek Çocuk İfadesi
Olumsuz Duygular	Kötü Hissetmek	7	Kötü hissederim. (Ç3)
	Korkmak	3	Korkmuş hissederim ve heyecanlarım. (Ç5)
	Mutsuzluk	1	Kötü hissederim. Mutsuz olurum. (Ç9)
Diğer	Merak	1	Meraklı hissederim. (Ç4)
	İyi	1	İyi hissederim. (Ç6)
	Baş Dönmesi	1	Yangın çıktığında başım döner. (Ç1)
	Karın Ağrısı	1	İyi hissetmem. Karnım ağrır. (Ç2)
	Tatbikat	1	Tatbikat yapıldığını hissederim. (Ç11)

Tablo 4’de görüldüğü gibi çocukların, “Yangın çıktığında neler hissedersin?” sorusuna ilişkin düşüncelerine yönelik “Olumsuz Duygular” ve “Diğer” temaları oluşturulmuştur. Oluşturulan bu temalar altında yer alan kodlar incelendiğinde çocuklar duygularını genellikle olumsuz bir şekilde dile getirmiştir. “Kötü hissetmek” (f=7), “Korkmak” (f=3) ve “Mutsuzluk” (f=1) en sık belirtilen olumsuz duygular olmuştur. Bunun yanı sıra, bazı çocukların yangını “Merak” (f=1) şeklinde ve hatta “İyi” (f=1) bir durum olarak algıladığı görülmüştür. Fiziksel tepkiler olarak ise “Baş dönmesi” (f=1) ve “Karın Ağrısı” (f=1) gibi düşünceler ortaya çıkmıştır. Çocukların yangına dair düşüncelerinde dikkat çeken bir diğer nokta da “Tatbikat” kodudur. Bu kod altında cevap veren öğrencinin, yangın durumunu gerçek bir tehditte ziyade bir “Tatbikat” (f=1) olarak algıladığı görülmektedir.

Okul öncesi çocukların “Yangın çıktığında neler olur?” sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5’de yer alan çocukların yangın çıktığında neler olabileceğine dair düşünceleri, “Yayıma,” “Acil Durum” ve “Canlılara Olan Etki” olmak üzere üç ana tema altında incelenmiştir. Çocukların

en çok vurgu yaptığı konulardan biri olan yangının yayılmasıyla ilgili olarak, yangının "Ev" (f=6) ve "Her Yer"e (f=3) yayılacağı düşüncesi ön plana çıkmıştır. Ayrıca yangının bir "Patlama" (f=1) ile yayılabileceği algısı da mevcuttur. "Acil Durum" teması altında, çocukların yangın anında akıllarına gelen ilk eylemler, "Alarm" (f=2) ve "Terk etmek" (f=2) olmuştur. Bunun yanında "Asansör" (f=1) ve "İtfaiye" (f=1) kavramları da belirtilmiştir. Buna göre çocuklar yangın çıkma durumunda çoğunlukla yangının yayılması ve oluşabilecek acil durum üzerine vurgu yapmıştır. "Canlılara Olan Etki" teması ise çocukların yangını sadece fiziksel bir olay olarak görmediği aynı zamanda yaşayan varlıkları da etkilediğini düşündüğünü göstermektedir. Bu temada "İnsan" (f=2), "Ağaç" (f=2) ve "Hayvan" (f=1) kodlarına yer verilmiştir.

Tablo 5. Okul Öncesi Çocukların Yangın Çıktığında Neler Olabileceğine İlişkin Düşünceleri

Tema	Kod	f	Örnek Çocuk İfadesi
Yayıma	Ev	6	Ateş gittikçe artar. Bazen evler yanar. (Ç4)
	Her Yer	3	Yangın her yere yayılır. (Ç5)
	Patlama	1	Elektrik ve doğal gazı kapatmazsak patlamalar olur. (Ç12)
Acil Durum	Alarm	2	Yangın alarmı çalar (Ç12)
	Terk etmek	2	Dışarı çıkıp daire oluruz. (Ç8)
	Asansör	1	Asansörler kapanır. (Ç12)
	İtfaiye	1	İtfaiyeciler gelir. (Ç11)
Canlılara Olan Etki	İnsan	2	İnsanlar ölür. (Ç3)
	Ağaç	2	Çimenler ve ağaçlar yanar. (Ç9)
	Hayvan	1	Yangından kaçmak için hayvanlar koşar (Ç7)

Okul öncesi çocukların "Yangın nasıl başlar? Yangına neler sebep olabilir?" sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 6'de gösterilmiştir.

Çocukların yangının nasıl başladığına dair düşünceleri Tablo 6'da 'Mutfak Malzemeleri', 'Yanıcı Maddeler', 'Elektrikli Araçlar' ve 'Diğer' olmak üzere dört ana başlıkta ele alınmıştır. Özellikle okul öncesi çocukları, yangın sebeplerini çoğunlukla mutfak malzemeleri ve yanıcı maddelerle ilişkilendirmiştir. Mutfak malzemeleri temasında "Kızgın Yağ" (f=3) ve "Tencere" (f=2) gibi evde sıkça görülen unsurlara dikkat çekilmiştir. Yanıcı maddelerle ilgili olarak ise "Çakmak" (f=2), "Torpil" (f=1), "Kömür" (f=1) ve "Sigara" (f=1) gibi maddeler yangının olası başlangıç noktaları olarak görülmüştür. Daha az sıklıkta belirtilse de, "Elektrikli Araçlar" temasında "Araba," "Klima" ve "Makine" (her biri f=1) gibi teknolojik aletlerin yangına sebep olabileceği düşünülmektedir. "Diğer" başlığı altında ise "Mangal" (f=1) ve "Ateş" (f=1) gibi kontrolsüz bırakılan durumlar ön plana çıkmıştır.

Tablo 6. Okul Öncesi Çocukların Yangının Nasıl Başladığına İlişkin Düşünceleri

Tema	Kod	f	Örnek Çocuk İfadesi
Mutfak Malzemeleri	Kızgın Yağ	3	Kızgın yağdan dolayı yangın çıkabilir. (Ç7)
	Tencere	2	Tenceredeki yemekleri ocakta çok bekletirsek veya unutursak yangın çıkabilir. (Ç10)
Yanıcı Maddeler	Çakmak	2	Biri şaka yapmak için çakmak yakarsa. (Ç5)
	Torpil	1	Torpillerden de yangın çıkabilir. (Ç4)
	Kömür	1	Kömürler sebep olabilir. (Ç6)
	Sigara	1	Sigara içilirse yangın çıkabilir. (Ç1)
Elektrikli Araçlar	Araba	1	Elektrikli arabalar yangına sebep olur. (Ç4)
	Klima	1	Klimalardan da yangın çıkar. (Ç2)
	Makine	1	Makineler bozulursa yanıp yangın çıkabilir. (Ç11)
Diğer	Mangal	1	İnsanlar mangal ateşini bırakıp gidiyorlar. Yangın çıkıyor. (Ç9)
	Ateş	1	Birisi evde ateş yaktı. Sonra bıraktı. Kapısı açıktı. Ev bir anda yanmaya başlar. (Ç3)

Okul öncesi çocukların “Yangın nerelerde çıkabilir?” sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Okul Öncesi Çocukların Yangının Nerelerde Çıkabileceğine İlişkin Düşünceleri

Tema	Kod	f	Örnek Çocuk İfadesi
Kapalı Alan	Ev	7	Evlerin içinde çıkar. (Ç12)
	Okul	6	Okulda bazen yemekhaneci ablalar yemek yaparken çıkabilir. (Ç10)
	Spor Salonu	1	Spor salonunda çıkabilir. (Ç3)
	Otel	1	Bolu’da çıkabilir. Otelde. Hatta videosunu bile gördüm. (Ö10)
Açık Alan	Orman	7	Ormanda. Kamp yaptığım zaman. (Ç2)
	Dağ	1	Dağlarda yangın çıkabilir. (Ç4)
	Çöplük	1	Çöplükte çıkabilir. (Ç5)
Diğer	Soba	1	Sobayı yaktığında çıkabilir. (Ç6)

Tablo 7’de görüldüğü gibi çocukların, yangının nerelerde çıkabileceğine yönelik düşünceleri "Kapalı Alan", "Açık Alan" ve "Diğer" olmak üzere üç ana tema altında toplanmıştır. Kapalı alanlar arasında "Ev" (f=7) ve "Okul" (f=6) en çok bahsedilen yerler olmuştur. Bu durum, çocukların günlük yaşamlarında en çok vakit geçirdikleri bu mekanları potansiyel yangın tehlikesi olarak algıladıklarını göstermektedir. Ayrıca, "Spor Salonu" (f=1) ve "Otel" (f=1) gibi diğer kapalı alanlar da belirtilmiştir. Açık alanlar konusunda ise çocuklar en çok "Orman"ı (f=7) yangın riski taşıyan yer olarak görmüştür. "Dağ" (f=1) ve "Çöplük" (f=1) gibi diğer açık alanlar da bu temaya dahil edilmiştir. Çocukların düşüncelerinde dikkat çeken bir diğer nokta da "Soba" (f=1) kodudur. Bu yanıt çocukların akıllarına gelen tek örnek olmuştur.

Okul öncesi çocukların “Yangın çıktığında kimler/neler zarar görebilir?” sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

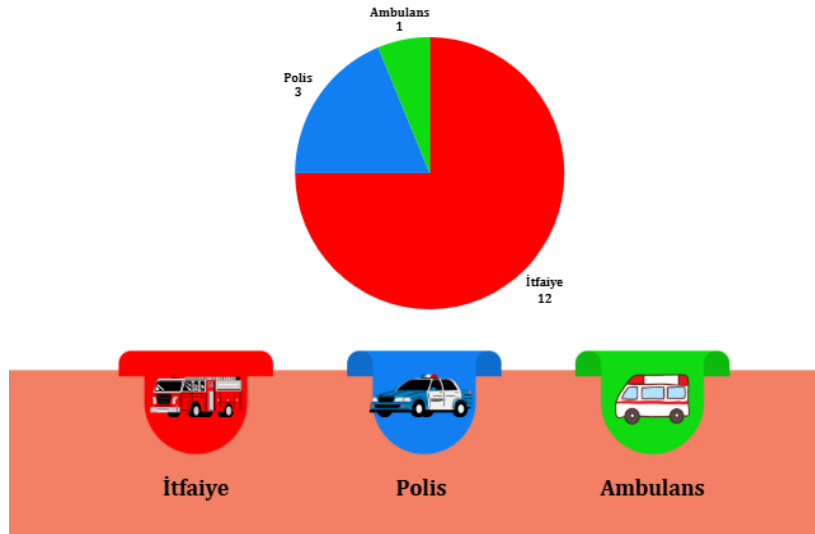
Tablo 8. Okul Öncesi Çocukların Yangın Çıktığında Kimler/Neler Zarar Görebileceğine İlişkin Düşünceleri

Tema	Kod	f	Örnek Çocuk İfadesi
Canlı Varlıklar	İnsanlar	11	Çocuklar zarar görebilir. Anneler ve babalar. (Ç2)
	Hayvanlar	10	Yavaş olan hayvanlar zarar görür. (Ç6)
	Ağaçlar	6	Ağaçlar yanar ve biz oksijen alamayız. (Ç4)
Yapılar	Evler	2	Yangın çıktığında evler zarar görür. (Ç3)
	Okullar	1	Okullar zarar görebilir. (Ç12)
Diğer	Oyuncaklar	1	Yangında oyuncaklar zarar görebilir. (Ç1)

Tablo 8’de bulunan ve çocukların, yangın çıktığında kimlerin/nelerin zarar görebileceği hakkındaki görüşleri, “Canlı Varlıklar”, “Yapılar” ve “Diğer” olmak üzere üç ana alanda yoğunlaşmıştır. Çocukların büyük bir kısmı, yangın durumunda en çok canlı varlıklar olan "İnsanların" (f=11), "Hayvanların" (f=10) ve "Ağaçların" (f=6) zarar göreceğini belirtmiştir. Bu bulgular, okul öncesi çocukların çevrelerindeki canlılara karşı yüksek bir duyarlılık sergilediğini ve yangının en büyük tehdidini canlı yaşamına yönelik olarak algıladığını göstermektedir. Yangının yapılara olan etkisine dair düşüncelerde ise "Evler" (f=2) ve "Okullar" (f=1) öne çıkmıştır. Çocukların en çok vakit geçirdikleri bu mekanları yangın tehlikesi altında görmeleri, kendilerini güvende hissettikleri alanların zarar görme ihtimaliyle ilgili endişelerini yansıtmaktadır. Daha az sıklıkta olmakla birlikte, çocukların "Oyuncaklar"ın" (f=1) da yangında zarar görebileceğini belirtmiştir.

Okul öncesi çocukların “Yangın durumunda kimi aramalıyız? Numarası kaçtır?” sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Şekil 1’de gösterilmiştir.

Yangın Durumunda Kimi Aramalıyız

Şekil 1. Okul Öncesi Çocukların Yangın Durumunda Kimin Aranması Gerektiğine İlişkin Yanıtları

Çocukların Şekil 1. de yer alan, yangın durumunda kimin aranması gerektiğine ilişkin yanıtları incelendiğinde çocukların tamamı itfaiyenin aranması gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerden sadece 1 tanesi itfaiyenin numarası için 1-2-3 şeklinde yanlış yanıt verirken geriye kalan 11 öğrenci ise 1-1-2 şeklinde doğru yanıt vermiştir. 3 çocuk itfaiyenin yanı sıra polis de aranması gerektiğini ifade ederken 2 çocuk ise itfaiyenin dışında ambulansın da aranması gerektiğini belirtmiştir.

Okul öncesi çocukların "Yangın çıktığında nasıl güvende kalabilirsin, neler yaparsın?" sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Okul Öncesi Çocukların Yangın Çıktığında Nasıl Güvende Kalabileceklerine İlişkin Düşünceleri

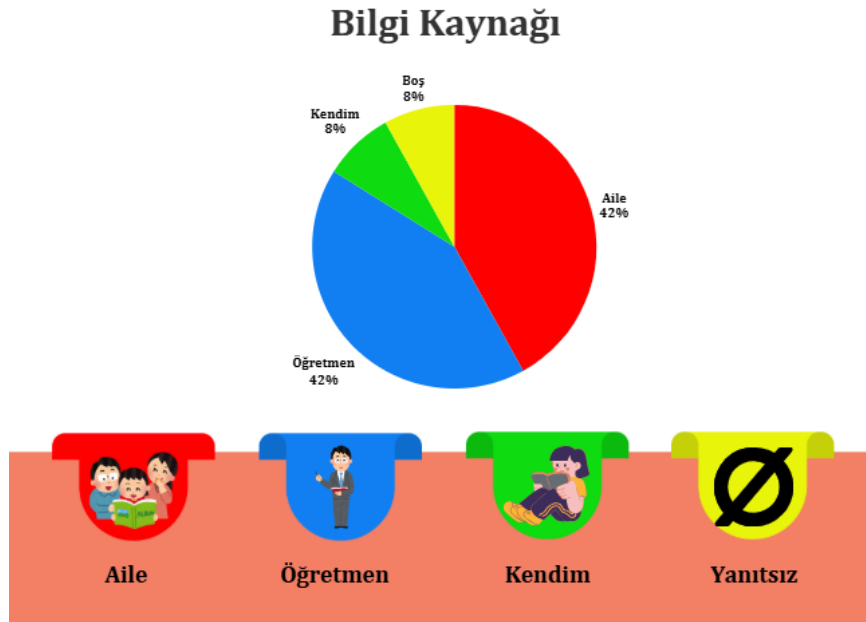
Tema	Kod	f	Örnek Çocuk İfadesi
Söndürme	Yangın Tüpü	4	Yangın tüpüyle ateşi söndürürüz. (Ç8)
	Havlu	3	Kızgın yağsa havluyu ıslatırsın, tencerenin üzerine koyarız. (Ç10)
Tahliye	Terk Etmek	4	Binayı terk ederiz. Ayakkabılarımızı giyinmeden koşarak gideriz. (Ç5)
	Daire	1	Ailemle birlikte dışarda daire oluruz. Ortada da babam olur. (Ç11)
Önlem	Kapatmak	4	Elimle ağzımı ve burnumu kapatırım. (Ç1)
Çağrı	İtfaiye	3	İtfaiyeyi çağırarak güvende kalabilirim. (Ç2)
	Aile	1	Anneme, babama nineme haber veririm. (Ç3)
Diğer	Beklemek	1	İtfaiye gelene kadar sakince beklerim. (Ç2)

Tablo 9'da görüldüğü gibi yangın anında nasıl güvende kalınacağına yönelik çocukların düşünceleri, beş ana başlık altında toplanmıştır: "Söndürme", "Tahliye", "Önlem", "Çağrı" ve "Diğer". Söndürme konusundaki cevaplar arasında "Yangın Tüpü" (f=4) ve "Havlu" (f=3) gibi somut çözümler yer almaktadır. Bu durum, çocukların yangına doğrudan müdahale edebilecekleri araçları düşündüklerini göstermektedir. Tahliye teması altında, çocukların yangın anında buldukları alanı "Terk Etmek" gerektiğini bilmeleri ve dışarıda "Daire" olmak gibi belirli mekanlardan çıkış yapmayı düşünmeleri, acil durum planlamasına yönelik temel bir anlayışa sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Önlem olarak ise "Kapatmak" (f=4) kodu öne çıkmıştır. Bu durum, çocukların yangının yayılmasını engellemek için kapıları veya pencereleri kapatma gibi

basit ama etkili adımları düşündüklerini göstermektedir. Yardım çağırma noktasında "Çağrı" temasını oluşturan cevaplar, "İtfaiye" (f=3) ve "Aile" (f=1) şeklinde olmuştur. Bu durum, çocukların hem profesyonel yardım ekiplerine hem de kendi ailelerine başvurma ihtiyacını fark ettiklerini ortaya koymaktadır."Diğer" teması altında yer alan "Beklemek" (f=1) cevabı ise, bazı çocukların belirsizlik ve korku anında ne yapacaklarını bilemediklerini ve pasif bir tutum sergileyebileceklerini göstermesi açısından önemlidir.

Okul öncesi çocukların "Yangın çıktığında nasıl güvende kalabileceğine ilişkin bilgiyi kimden öğrendin?" sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. de yer alan ve çocukların, yangın çıktığında nasıl güvende kalabileceklerine ilişkin bilgi kaynaklarına yönelik yanıtları incelendiğinde %42'si aile, %42'si öğretmen yanıtını vermiştir. Çocukların %8'i bilgi kaynağı olarak kendini gösterirken %8'i ise soruya yanıt vermemiştir. Okul öncesi çocukların bilgi kaynaklarının büyük bir kısmının (%84) aile ve öğretmen olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 2. Okul Öncesi Çocukların Yangın Çıktığında Nasıl Güvende Kalabileceklerine İlişkin Bilgi Kaynakları

Okul öncesi çocukların "Yangın merdiveni diye bir ifade duydun mu? Ne işe yarar?" sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Okul Öncesi Çocukların Yangın Merdivenine İlişkin Düşünceleri

Tema	Kod	f	Örnek Çocuk İfadesi
Duydum	İnmek	7	Duydum. Yangın çıktığında ondan aşağı ineriz. (Ç5)
	Çıkmak	1	Duydum. Yangınlar olursa o zaman yangın merdiveninden yukarı çıkarım. (Ç3)
	Ulaşmak	1	İtfaiyenin merdiveni yangına yetişemezse yangın merdiveninden çıkıp yangını söndürür. (Ç11)
Duymadım	Bilgisizlik	3	Ne işe yaradığını bilmiyorum. (Ç2)

Tablo 10'da bulunduğu üzere çocukların yangın merdiveni hakkındaki düşünceleri, "Duydum" ve "Duymadım" temalarıyla incelenmiştir. Yangın merdiveninin varlığından haberdar olan çocuklar, yangın merdiveninin temel işlevinin "İnmek" (f=7) olduğunu düşünmüştür. Bu durum çocukların genel olarak yangın merdiveninin acil durumlarda aşağıya inmek için kullanılan bir kaçış yolu

olduğunu bildiğini göstermektedir. Daha az sayıda çocuk "Çıkmak" (f=1) ve "Ulaşmak" (f=1) gibi farklı amaçlardan bahsetmiştir. Ankete katılan çocukların %25'i ise yangın merdiveninin ne işe yaradığını bilmediğini belirtmiş, bu durum da "Bilgisizlik" (f=3) kodunu ortaya çıkarmıştır.

Okul öncesi çocukların "Yangın alarm düğmesi nedir? Nasıl çalıştığını anlatır mısınız?" sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Okul Öncesi Çocukların Yangın Alarm Düğmesine İlişkin Düşünceleri

Tema	Kod	f	Örnek Çocuk İfadesi
Uyarmak	Alarm Çalmak	9	Evimizin ziline yanında var. Yangın çıktığında basarız. Alarm çalar. (Ç5)
	Haber Vermek	6	Kare kırmızı renkli bir şey. Yangın çıkarsa diğer insanlara haber versin diye kullanılır. (Ç12)
Görmemek	Bilgisizlik	1	Bilmiyorum. Görmedim (Ç9)

Tablo 11'de yer alan, çocukların yangın alarm düğmesine ilişkin düşüncelerine yönelik olarak "Uyarmak" ve "Görmemek" temaları oluşturulmuştur. Çocukların çoğunluğu, yangın alarm düğmesinin temel amacının "Alarm Çalmak" (f=9) ve bir durumdan "Haber Vermek" (f=6) olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, çocukların yangın anında acil durum uyarısı yapılması gerektiğinin farkında olduklarını göstermektedir. Sadece bir çocuk, yangın düğmesini hiç görmediğini ve hakkında bilgi sahibi olmadığını belirterek "Bilgisizlik" (f=1) koduna işaret etmiştir. Bu durum, çocukların yangın güvenliği ekipmanlarına maruz kalma ve bu konuda bilgilendirilme düzeylerinin farklılık gösterebildiğini ortaya koymaktadır.

Okul öncesi çocukların "Daha önce hiç yangın gördün mü? Nerede? Bana anlatır mısınız?" sorusuna yönelik düşüncelerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12. Okul Öncesi Çocukların Yangın Görme Durumlarına İlişkin Düşünceleri

Tema	Kod	f	Örnek Çocuk İfadesi
Gördüm	Ev	3	Evde ateş çıkmıştı. Babam söndürmüştü. (Ç9)
	Haberler	3	Haberlerde gördüm. Otel yanıyordu. Otele baktım kül duruyordu. (Ç12)
	Okul	2	Gördüm. Okulda tatbikat yapıldı. Yangın çıkınca Hüsamettin öğretmen yangını söndürürken ödüm koştum. (Ç11)
	İnternet	1	Gördüm. İnternetteki videolarda gördüm. Bolu da otel yanıyordu. (Ç10)
	Orman	1	Gördüm. Ağaçlardan ormana sıçırıyordu. (Ç6)
	Bahçe	1	Gördüm. Küçük bahçede yangın çıkmıştı. (Ç5)
Diğer	Bilgisizlik	1	Görmedim. (Ç2)

Tablo 12'de görüldüğü gibi çocukların, yangın görme durumlarına ilişkin düşünceleri, "Gördüm" ve "Diğer" şeklinde iki ana tema altında incelenmiştir. Çocukların büyük çoğunluğu daha önce yangın gördüğünü belirtmiştir. Bu çocukların yangını en çok "Ev" (f=3), "Haberler" (f=3) ve "Okul"da (f=2) deneyimledikleri tespit edilmiştir. Bu durum, yangın olaylarının çocukların doğrudan yaşadığı veya medya aracılığıyla maruz kaldığı yaygın bir deneyim olduğunu göstermektedir. Ayrıca "İnternet" (f=1), "Orman" (f=1) ve "Bahçe" (f=1) gibi farklı kaynaklardan da yangın bilgisine ulaşıldığı görülmüştür. Sadece bir çocuk daha önce hiç yangın görmediğini ifade etmiştir. Genel olarak, çocukların yangınla ilgili bilgi ediniminin sadece kişisel deneyimlerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda medya ve çevresel gözlemlerle de şekillendiği anlaşılmaktadır.

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi çocukların yangın konusundaki görüşlerinin incelendiği bu araştırmanın sonucunda çocukların yangın kavramına yönelik “Ateş”, “Alev”, “Kırmızı”, “Lav”, “Turuncu”, “Türk Bayrağı” ve “Horoz İbiği” metaforlarını geliştirdikleri tespit edilmiştir. Oluşturulan metaforların daha çok yanma olayı ve renk temaları altında yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durum, çocukların yangın kavramını daha çok somut ve duyuşsal deneyimlerle ilişkilendirdiklerini ortaya koymaktadır. Nitekim erken çocukluk döneminde kavram gelişiminin, çocukların çevresel gözlemlerine ve duyuşlar yoluyla edindikleri deneyimlere dayandığı bilinmektedir (Fleer ve Hedegaard, 2010). Araştırmada metaforların daha çok yanma olayı ve renk temaları altında toplanması, çocukların yangını öncelikle görsel ve deneyimsel boyutlarıyla kavradıklarına işaret etmektedir. Bu bulgu, çocukların soyut kavramları anlamlandırırken önce somut özelliklere odaklandıkları yönündeki gelişimsel kuramlarla (Gelman ve Kalish, 2008) da örtüşmektedir.

Araştırmadan elde edilen diğer sonuç çocukların yangın çıkma hissini genellikle (%68,75) olumsuz duyuşlarla ifade ettikleridir. İlgili alan yazın incelendiğinde de çocukların yangın esnasında ve sonrasında korku, stres, üzüntü gibi tepkiler gösterdiği tespit edilmiştir (Berger vd. 2020; Ducey ve Stough, 2021; Sadeghloo ve Mikhaik, 2022). Mevcut araştırmadan elde edilen bu sonuç okul öncesi dönemde afet eğitiminin yalnızca bilgi verme amacıyla sınırlı tutulmaması gerektiğini göstermektedir. Duyguşsal dayanıklılığı destekleyen, korku ve kaygıyı azaltmaya yönelik yapılandırılmış programların geliştirilmesi, çocukların afetlere karşı daha sağlıklı tutumlar geliştirmelerine katkı sağlayacaktır. Ayrıca yangın teması altında ise “Tatbikat” kodu oluşturulmuştur. Bu tablo, bir yandan çocukların yangın bilincinin henüz tam olarak gelişmediğini, diğer yandan ise düzenli olarak yapılan tatbikatların çocukların zihninde yer edildiğini göstermektedir. Ayrıca, yangın gibi potansiyel olarak travmatik bir olayla başa çıkmak için geliştirilmiş bir psikolojik savunma mekanizması olarak da değerlendirilebilir. Çocuk, yangının yarattığı korku ve endişe duyuşunu yönetmek için, olayı daha güvenli ve tanıdık bir çerçeve olan tatbikata indirgemiş olabilir. Bu durum, çocukların yangına yönelik yanlış algılarını tespit etmenin ve düzeltmenin ne kadar kritik olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitimcilerin, yangın tatbikatlarını düzenlerken olayın ciddiyetini vurgulaması ancak bunu korku yaratmadan, bilgilendirici ve güçlendirici bir şekilde yapması gerektiği bu bulguyla bir kez daha teyit edilmektedir. Bu tür yanlış algıların önüne geçmek için, yangın güvenliği eğitimlerinde çocuklara yangın alarmının ne zaman ve neden gerçek olduğunu, bu durumlarda ne yapmaları gerektiğini net bir şekilde anlatmak büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın sonucunda çocukların, yangın çıktığında neler olabileceğine ilişkin düşüncelerine yönelik “Yayılm”, “Acil Durum” ve “Canlılara Olan Etki” temaları oluşturulmuştur. Buna göre çocukların yangın çıkması durumunda çoğunlukla yangının yayılması ve oluşabilecek acil durum üzerine odaklandıkları belirlenmiştir. Mevcut araştırmada bu sonucun elde edilmesinde, toplumda yangının büyük zararlar verdiğine ve hızla yayıldığına dair bir bilginin varlığı, çocukların öğrenmelerini etkilemiş olabilir. Yangının büyüyen bir tehlike olarak anlatılması (Buldu, 2023) kültürel aktarımlar yoluyla da çocukların zihninde bu şekilde yerleşmiş olabilir. Bununla birlikte okullarda yapılan yangın tatbikatlarında alarm çalınca binayı terk etmek, itfaiyecilerin yardıma gelmesi gibi senaryolar çalışılır (URL 4). Bu tür uygulamalar, çocukların yangın olgusunu acil bir durum olarak algılamalarının ve araştırmada bu sonucun ortaya çıkmasının nedeni olarak düşünülebilir. Canlılara olan etki teması altında ise “İnsan”, “Ağaç” ve “Hayvan” kodlarına yer verilmiştir. Çocukların bu konudaki düşünceleri, yangının çevresel sonuçlarının farkında olduklarını ve canlılar üzerindeki potansiyel tehlikeleri kavradıklarını ortaya koymaktadır.

Çocukların, yangının nasıl başladığına ilişkin düşüncelerine yönelik “Mutfak Malzemeleri”, “Yanıcı Maddeler”, “Elektrikli Araçlar” ve “İhmal” temaları oluşturulmuştur. Okul öncesi çocukları yangının genellikle mutfak malzemeleri ve yanıcı maddelerden çıktığını ifade etmiştir. İlgili alan

yazın incelendiğinde Min, Kim ve Lee (2019) de yangına bağlı yaralanmaların nedenleri arasında yemek pişirme alanları olduğunu tespit etmiştir. Yaptığı çalışmada Yıldız (2021) da konutlardaki yangınların yarısının mutfakta gerçekleştiğini saptamıştır. Söküt Açar vd. (2018) tarafından ilkökul çocuklarının orman yangınları ile ilgili görüşlerinin incelendiği araştırmada ise çocuklar, yangının çıkış nedeni olarak yanıcı maddeleri belirtmişlerdir. Yaptığı çalışmada Ellithy vd. (2022) de yangın çıkaran çocukların genelde çakmak ve kibrit kullandığını saptamıştır. Ayrıca Suriyanti vd. (2020) çalışmasında, çocukların yaklaşık yarısının yangına neden olan faktörleri bildiği tespit edilmiştir. Mevcut araştırmadan elde edilen bu sonucun, çocukların günlük yaşamlarında mutfak ve yanıcı maddelerle sık karşılaşmaları ve güvenlik eğitimleri yoluyla bu nesnelere yönelik risk algılarının oluşmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Çocukların, yangının nerelerde çıkabileceğine yönelik düşüncelerine ilişkin “Kapalı Alan”, “Açık Alan” ve “Diğer” temaları oluşturulmuştur. Çocuklar yangının çoğunlukla ev ve okul gibi kapalı alanların yanı sıra orman gibi açık alanlarda çıkabileceğini belirtmiştir. Bu sonucun elde edilmesinde, çocukların yaşadıkları çevrede kapalı alanlarda (ev, okul) ve açık alanlarda (orman gibi) meydana gelen yangın olaylarına ilişkin gözlemleri ile medya ve eğitim yoluyla edindikleri bilgilerin etkisinde söz edilebilir. Nitekim Istre vd. (2002) yaptıkları çalışmada yangına bağlı ölümlerin büyük bir kısmının apartman ve mobil evlerde gerçekleştiğini tespit etmiştir. Ayrıca Yıldız (2021) çalışmasında Türkiye’deki yangınların %45’inin konutlarda çıktığını ifade etmiştir.

Çocukların, yangın çıktığında kimlerin/nelerin zarar görebileceğine ilişkin düşüncelerine yönelik “Canlı Varlıklar”, “Yapılar” ve “Eşya” temaları oluşturulmuştur. Okul öncesi çocukların büyük bir kısmı yangın çıkması durumunda insanlar, hayvanlar ve ağaçlar gibi canlı varlıkların zarar görebileceğini düşünmüştür. Sadeghloo ve Mikhak (2022) sel felaketi yaşayan çocuklarla yaptığı çalışmada çocuklar; en çok evlerin, koyun ve kümes hayvanları gibi canlıların zarar gördüğünü belirtmişlerdir. Çocukların canlı varlıkların değerine dair erken yaşta kazandıkları duygusal farkındalık ve çevrelerinde gördükleri yangın haberleri veya eğitim etkinlikleri bu sonucun ortaya çıkmasının gerekçesi olarak gösterilebilir. Ayrıca çocuklardan birinin oyuncakların zarar göreceğini düşünmesi, bu yaş grubunun nesnelere ve özellikle kişisel eşyalarına verdiği önemi göstermektedir. Bu durum, çocukların yangın tehlikesini somut ve kişisel kayıplar üzerinden de değerlendirebildiğini ortaya koymaktadır.

Çocukların, yangın durumunda kimin aranması gerektiğine ilişkin yanıtları incelendiğinde çocukların tamamı itfaiyenin aranması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca çocukların %91,7’si itfaiyenin numarası için 1-1-2 şeklinde doğru yanıt verirken sadece %8,3’ü yanlış yanıt vermiştir. Alan yazın incelendiğinde ilkökul öğrencileriyle yapılan çalışmada da öğrencilerin %80,5’i yangın çıkması durumunda acil durum telefonunu arayacaklarını belirtmiştir (Lee ve Gim, 2020). Çocukların tamamının itfaiyenin numarasını bilmesi, toplumda yerleşik bir acil durum kültürü ve farkındalık olduğuna işaret edebilir. Ayrıca Avrupa Birliği standartlarıyla uyumlu olarak Türkiye’deki tüm acil durum hatlarının tek çatı altında toplanması bu sonucun ortaya çıkmasına katkı sunmuş olabilir. Öyle ki yapılan çalışmada bireylerin tek numara acil çağrı sistemine geçilmesiyle ilgili algılarının olumlu olduğu ve sisteminin işleyişiyle ilgili bilgi durumlarının yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (Açıl, 2023).

Okul öncesi çocukları yangın çıktığında nasıl güvende kalabileceklerine ilişkin genellikle “Söndürme”, “Tahliye”, “Önlem” ve “Çağrı” temaları altında yanıt vermiştir. Okul öncesi çocukların yangın çıktığında nasıl güvende kalabileceklerine ilişkin genel olarak bilgi sahibi olduğunu söyleyebiliriz. Yaptığı çalışmada Akman ve Yıldırım (2022) da okul öncesi çocukların, yangın çıktığında ne yapılması gerektiğine ilişkin %80 oranında doğru yanıt verdikleri saptanmıştır. Tahliye teması altında, "Daire" kodu altında “Ailemle birlikte dışarda daire oluruz. Ortada da babam olur.” ifadesi çocuklar için yangın tahliyesi sırasında uygulanan toplanma noktası pratiğini somutlaştırma çabası olarak yorumlanabilir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar, soyut kavramları anlamakta zorlandıkları için, genellikle öğrendikleri bilgileri somut ve görsel imgelerle

bağdaştırarak ifade ederler. "Daire olmak" ifadesi, muhtemelen okulda yapılan yangın tatbikatlarında öğrencilerin güvenli bir alanda bir araya gelerek bir daire veya grup oluşturmalarına yönelik talimatları yansıtmaktadır. Bu durum, çocuğun bilişsel olarak tahliye prosedürünü anlamış olduğunu ancak bunu kendi zihinsel şemalarıyla basit ve somut bir şekilde ifade ettiğini göstermektedir. Bu tür ifadeler, çocuklara yönelik acil durum eğitimlerinin sadece sözel talimatlardan ibaret olmaması, aynı zamanda somut ve görsel uygulamalarla desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Çocukların, yangın çıktığında nasıl güvende kalabileceklerine ilişkin bilgi kaynaklarına yönelik yanıtlar incelendiğinde ise çocukların eşit sayıda aile ve öğretmen yanıtını verdikleri tespit edilmiştir. Bu yanıtı takiben bilgi kaynağı olarak kendini gören ve hiç yanıt vermeyen çok az sayıda çocukta bulunmaktadır. Buna göre okul öncesi çocukların yangın ile ilgili bilgi kaynaklarının %84 oranında aile ve öğretmen olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim Ribeiro ve Silva (2019) çocukların, ebeveynlerinin ve diğer yetişkinlerin başa çıkma davranışlarını izlemelerinin kendi başa çıkma tepkilerini etkilediğini ve çocukların ebeveyn ve diğer yetişkinlerden bilgi almalarının önemli olduğunu belirtmektedir. Yıldız vd. (2023) Nepal ve Türkiye’de yaşayan 11-14 yaş aralığındaki çocukların doğa kaynaklı afetler ve tehlike durumunda benzer düzeyde güvenlik bilgisine sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Bu bilginin kaynağı olarak da aile ve öğretmen gösterilmektedir. Bununla birlikte çocukların Türkiye’de sıkça yaşanan doğa kaynaklı afetlere yönelik erken yaşlardan itibaren bilgilendirilmesi ve buna yönelik tatbikatların yapılması çocukların bu tür afetlere yönelik daha hazırlıklı olmalarını sağlamaktadır (Yılmaz ve Arslan, 2023). Üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada ise öğrencilerin yangına ilişkin bilgi düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir (Çelebioğlu vd., 2023).

Çocukların, “Yangın merdivenine ilişkin düşüncelerine yönelik “Duydum” ve “Duymadım” temaları oluşturulmuştur. Çocukların %75’i yangın merdivenini duyduğunu ifade etmiştir. Yangın merdivenini duyan çocuklar bu merdivenin genelde yangın çıktığında aşağıya inmek için kullanılacağını ifade etmiştir. Buna göre okul öncesi çocukların yangın merdiveninin işlevini bildiğini söyleyebiliriz. Bu sonucun elde edilmesinde, çocukların günlük yaşamlarında yangın merdivenlerini gözlemlemeleri veya okulda yapılan yangın tatbikatları gibi deneyimlerle bu kavrama aşına olmaları etkili olmuş olabilir. Buna karşılık çocukların %25’i ise yangın merdivenini duymadığını ifade etmiştir. İlgili alan yazın incelendiğinde çocukların: “Yangın halinde yangın merdiveninden mi çıkılmalı?” sorusuna %76’sının hayır yanıtını verdiği beirlenmiştir (Doğan ve Kırkıncioğlu (2020). Bazı çocukların bu tür deneyimlere yeterince maruz kalmamış olması bilgisizlik temasının ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir. Çocukların bu temel bilgidен yoksun olması, yangın güvenliği eğitimlerinde bu konuya daha fazla vurgu yapılması gerektiğine işaret etmektedir.

Çocukların, yangın alarm düğmesine ilişkin düşüncelerine yönelik “Uyarmak” ve “Görmemek” temaları oluşturulmuştur. Okul öncesi çocukların tamamına yakını yangın alarm düğmesi hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Çocuklar, yangın düğmesi hakkında alarm çalmak ve haber vermek kodları altında görüş bildirmiştir. Bir çocuk ise yangın düğmesi görmediğini ve hakkında bilgi sahibi olmadığı ifade etmiştir. Yaptıkları çalışmada Doğan ve Kırkıncioğlu (2020) okul öncesi çocukların %42’sinin yangın durumunda yangın alarm düğmesine basmalarını gerektiğini bildiklerini tespit etmiştir. Bakar (2023) ise 5-6 yaş aralığındaki çocukların çizimlerinde sıklıkla itfaiye araçları, itfaiye istasyonları, itfaiyeciler ve yangın söndürme ekipmanlarına yer verdiklerini belirlemiştir. Mevcut araştırmadan elde edilen bu sonucun ortaya çıkmasında okul öncesi eğitim kurumlarında yangın güvenliğine yönelik yapılan eğitimler ve tatbikatlar etkili olmuş olabilir. Çocuklar bu etkinlikler sırasında yangın alarm düğmesinin işlevini öğrenmiş ve nasıl kullanılacağını kavramış olabilir. Ancak yangın düğmesiyle hiç karşılaşmayan veya böyle bir eğitim deneyimi yaşamayan bir çocuğun bilgisizlik temasında yer alması da doğal bir durumdur.

Çocukların, yangın görme durumlarına ilişkin düşüncelerine yönelik “Gördüm” ve “Diğer” temaları oluşturulmuştur. Çocukların %91,6’sı daha önce yangın gördüğünü belirtmiştir. Bu çocuklar; yangını daha çok ev, haberler ve okulda gördükleri tespit edilmiştir. Çocukların büyük bir kısmının daha önce yangın gördüğünü belirtmesi, doğrudan deneyimlerin yanı sıra dolaylı öğrenme süreçlerinin (örneğin medya, haberler ve internet gibi) etkili olduğunu düşündürmektedir. Ev, okul ve haberler gibi çocukların günlük yaşamlarında sıklıkla karşılaştıkları bağlamlarda yangın olaylarına tanık olmaları, bu olgunun algısal düzeyde daha görünür hale gelmesine neden olmuş olabilir. Buna karşılık, yangın görmediğini ifade eden bireysel bir görüşün varlığı, çocuğun sınırlı çevresel yaşantılara sahip olması ya da yangınla ilgili içeriklere henüz maruz kalmamasıyla ilişkilendirilebilir. Bu sonuçlar, çocukların yangın olgusuna ilişkin bilgi ve farkındalıklarının hem doğrudan deneyim hem de dolaylı medya temsilleri yoluyla biçimlendiğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak okul öncesi çocukların yangın konusundaki görüşlerinin incelendiği bu araştırmada;

- Çocukların yangın kavramına yönelik daha çok yanma olayı ve renk metaforlarını oluşturdukları tespit edilmiştir.
- Çocukların, yangın çıkma hissini genellikle olumsuz duygularla ifade ettikleri belirlenmiştir. Yangın çıkma durumunda çocukların çoğunlukla yangının yayılması ve oluşabilecek acil durum üzerine odaklandıkları ortaya konulmuştur.
- Çocuklar, yangına genellikle mutfak malzemeleri ve yanıcı maddelerin sebep olduğunu ifade etmiştir. Çocuklar yangının çoğunlukla ev ve okul gibi kapalı alanların yanı sıra orman gibi açık alanlarda çıkabileceğini belirtmiştir.
- Okul öncesi çocukların büyük bir kısmı yangın çıkması durumunda insanlar, hayvanlar ve ağaçlar gibi canlı varlıkların zarar görebileceğini düşünmüştür. Çocukların tamamı, yangın durumunda itfaiyenin aranması gerektiğini belirtmiş ve tamamına yakını itfaiyenin numarasını doğru bilmıştır.
- Okul öncesi çocuklar, yangın çıkması durumunda güvende kalmak için söndürme, tahliye, önlem ve çağrı gibi çeşitli temalar altında görüş bildirirken yangın ile ilgili bilgi kaynaklarının büyük bir kısmını aile ve öğretmen oluşturmuştur.
- Çocukların %75’i yangın merdivenini duyduğunu belirtmiş ve genel olarak işlevini doğru ifade etmiştir.
- Çocukların tamamına yakını yangın alarm düğmesinin işlevi ve nasıl çalıştığı hakkında bilgi sahibi olduğu saptanmıştır.
- Son olarak çocukların büyük çoğunluğu daha önce yangın gördüğünü belirtmiştir. Bu çocukların yangını daha çok ev, haberler ve okulda gördükleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin genel olarak yangın, yangınla ilişkili kavramlar, yangın esnasında ve sonrasında yapılacaklar konusunda bilinçli olduğu söylenebilir. İlgili alan yazın incelendiğinde de Delaliarte vd. (2024) öğrencilerin yangın konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu saptamıştır. Ayrıca bu sonuçlar, çocukları savunmasız kurbanlar olarak gören anlayışı değiştirip, onları güçlendirilmesi ve eğitilmesi gereken aktif bireyler olarak konumlandırılan, çocuk merkezli yeni bir yangın güvenliği eğitim paradigmasının temelini oluşturma potansiyeline sahiptir. Okul öncesi çocukların yangın konusundaki görüşlerinin incelendiği bu araştırmanın sonucunda araştırmacılar, öğretmenler, aileler ve politika yapıcılara yönelik bazı öneriler sunulmaktadır.

Araştırmacılara:

- Çocukların yangınla ilgili yanlış algılarını tespit etmek ve düzeltmek için daha fazla ve geniş katılımcı gruplarla nitel araştırmalar yürütülebilir.
- Çocukların yanı sıra öğretmen, yönetici ve velilerinde yangınla ilgili düşüncelerini ve bilgi düzeylerini tespit etmek için çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Öğretmenlere:

- Çocuklarla itfaiye istasyonları gibi açık alanlarda öğrenme deneyimi yaşayacakları ziyaretler gerçekleştirilebilir.
- Çocuklara; yangının ne olduğu, nasıl çıkabileceği ve korunma yöntemleri ile ilgili bilgiler sunulabilir.
- Çocukların yangın farkındalığı geliştirmeleri için bu konuda okullarda eğitimler düzenlenebilir.
- Yangın alarm düğmesi ve yangın merdiveni gibi acil durum ekipmanlarının işlevini çocuklara uygulamalı olarak gösteren eğitim materyalleri geliştirilebilir.

Aileler

- Araştırma sonuçlarına göre çocukların yangınla ilgili bilgi edinmelerinde en önemli kaynaklardan biri aile olduğu için ebeveynler yangın ve korunma yöntemleri hakkında doğru ve güncel bilgilere sahip olmalıdır.

Politika Yapıcılara:

- Çocukların yangına yönelik olumsuz duygularını daha iyi anlamak amacıyla psikologlardan ve alan uzmanlarından destek alınabilir.
- Çocukların yangın hakkındaki olumsuz duyguları (korku, üzüntü) göz ardı edilmemeli, eğitimler bu duyguları yönetme ve onları güvenli davranışa kanalize etme üzerine de kurgulanmalıdır. Hikâyeler ve drama çalışmaları bu noktada etkili olabilir.
- Çocukların bilgi kaynakları olarak görülen aileler ve öğretmenler yangın ve korunma yöntemlerine ilişkin bilgilendirilmelidir.
- Okul binalarında çocuklara uygun yangın tahliye planları hazırlanmalı ve uygulamaya konulmalıdır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın bir sınıftaki 12 çocuk ile yürütülmesi ve veri toplama aracı olarak sadece görüşme yönteminden yararlanılması araştırmanın önemli sınırlılıkları olarak sayılabilir. Ayrıca görüşmede yer alan ifadelerin katılımcıların gerçek duygu ve düşüncelerini yansıttığının varsayılması bir diğer sınırlılıktır.

KAYNAKLAR

Açıl, İ. (2023). İstanbul Avrupa Yakasında yaşamak için tek numara Acil Çağrı Merkezi (112) uygulaması ile hastane öncesi sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması/İstanbul Avrupa Yakasında yaşayan bireylerin hastane öncesi sağlık hizmetlerinden memnuniyetlerinin değerlendirilmesi ve tek numara Acil Çağrı Merkezinin (112) uygulanması. Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bezmi Alem Vakıf Üniversitesi.

Adu, M. K., Agyapong, B., & Agyapong, V. I. (2023). Children's psychological reactions to wildfires: a review of recent literature. *Current psychiatry reports*, 25(11), 603-616. <https://doi.org/10.1007/s11920-023-01451-7>

Ağar, M. ve Aydın, E. (2021). Psikososyal destek psikoeğitim programı: Yangın. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Gazi Mesleki Eğitim Merkezi Matbaası, Ankara.

Akhter, S. R., Sarkar, R. K., Dutta, M., Khanom, R., Akter, N., Chowdhury, M. R., & Sultan, M. (2015). Issues with families and children in a disaster context: a qualitative perspective from rural Bangladesh. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 313-323. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2015.07.011>

Akman, A., & Yıldırım, S. (2022). Okulöncesi öğrencilerinde afet yönetimine dair bir gözlem: Iğdır'da bir ilkokul örneği. *Anasay*, (21), 341-355. <https://doi.org/10.33404/anasay.1156639>

Alşan, İ. (2024). Yenilikçi dijital eğitim teknolojileri üzerine bir çalışma: Sanal gerçeklik tabanlı Yangın eğitim simülasyonu tasarımı. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.

Bakar, A. K. (2023). Young children's fire safety knowledge exhibited in drawings. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 13(5), 1686-1694. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/v13-i5/17235>

Bakhtina, V. V., Kuzminykh, Z. O., Bakhtin, A. G., & Yagdarova, O. A. (2018). Development of students' fire safety behavior in the school education system. In: Gaol, F.L., Hutagalung, F. & Peng C. (ed) *Issues and Trends in Interdisciplinary Behavior and Social Science*, 1. Baskı. CRC Press, Bali, pp 165-170 <https://doi.org/10.1201/9781315148700>

Berger, E., Maybery, D., & Carroll, M. (2020, October). Children's perspectives on the impact of the Hazelwood mine fire and subsequent smoke event. In *Child & Youth Care Forum*, 49, 707-724. Springer US. <https://doi.org/10.1007/s10566-020-09551-8>

Bilal, F. (2012). Yangın ve çocuk. https://www.yalitim.net/yayin/454/yanigin-ve-cocuk_13331.html

Buldu, B. (2023). Yangının gelişim evreleri ve yangının yayılmasında ısı transferinin etkisi. *SSD Journal*, 8(37), 1-10. <http://dx.doi.org/10.31567/ssd.889>

Çelebioğlu, Ö. Ü. A., Taştepe, Ö., & Yıldırım, M. (2023). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Konut Yangını Risk Faktörlerinin ve Yangınlara İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(4), 1269-1282. <https://doi.org/10.35341/afet.1295681>

Çepni, S. (2021). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. *Celepler Matbaası*, Trabzon.

Ciottone, G. R., Biddinger, P. D., Darling, R. G., Fares, S., Keim, M. E., Molloy, M. S., & Suner, S. (Eds.). (2015). *Ciottone's disaster medicine*. Elsevier Health Sciences.

Creswell, J. W. (2023). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (Çev. Ed: Bütün, M. & Demir, S.B.). *Siyasal Kitabevi*, Ankara.

Delaliarte, M., Linaugo, J. D., & Madrigal, D. V. (2024). Fire Safety Awareness and Practices of Science, Technology, Engineering, and Mathematics Students in a Philippine Public Secondary School. *Formatif: Jurnal Ilmiah Pendidikan MIPA*, 14(1). 175-188. <http://dx.doi.org/10.30998/formatif.v14i1.22350>

Dinç, V. (2024). Yazma güçlüğü olan çocuklarla çalışan öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamalar hakkında görüşlerinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(2), 1125-1145. <https://doi.org/10.24315/tred.1421683>

Doğan, F., & Kırkıncıoğlu, M. (2020). Okul öncesi çocuklarda (4-6 yaş) deprem, yangın ve tahliye konusunda durum tespitinin yapılması. *İsg Akademik*, 2(2), 145-159.

Ducy, E. M., & Stough, L. M. (2021). Psychological effects of the 2017 California wildfires on children and youth with disabilities. *Research in developmental disabilities*, 114, 103981. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2021.103981>

Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık, Ankara.

Ellithy, A., Hawke, L. D., Ward, A., & Henderson, J. (2022). The study of developmental risk factors for early fire involvement. *Child Psychiatry & Human Development*, 53(2), 307-316. <https://doi.org/10.1007/s10578-021-01122-9>

Erdoğan, H. (2009). Ortaöğretim coğrafya derslerinde doğal afetler konularının coğrafi bilgi sistemleri uygulamaları ile öğretimi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.

Erdur-Baker, Ö. ve Serim-Yıldız, B. (2014). Çocuk ve ergenler. Afetler, krizler, travmalar ve psikolojik yardım içinde (Erdur-Baker, Ö. ve Doğan, T., Ed.), Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları, Ankara.

Fleer, M., & Hedegaard, M. (2010). Early learning and development: Cultural-historical concepts in play. Cambridge University Press.

Fothergill, A. (2017). Children, youth, and disaster. In Oxford research encyclopedia of natural hazard science. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.23>

Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2003). How to design and evaluate research in education, Fifth Edition. New York: McGraw-Hill.

Gelman, S. A., & Kalish, C. W. (2008). Conceptual development. In Child and Adolescent Development An Advanced Course, W. Damon & R. M. Lerner (Eds.), John Willey & Sons Inc, p. 298.

Heard, J. P., Latenser, B. A., & Liao, J. (2013). Burn prevention in Zambia: A targeted epidemiological approach. Journal of Burn Care & Research, 34(1), 65-73. <https://doi.org/10.1097/BCR.0b013e318268614c>

Istre, G. R., & Mallonee, S. (2000). Smoke alarms and prevention of house-fire—related deaths and injuries. Western journal of medicine, 173(2), 92. doi: 10.1136/ewjm.173.2.92

Istre, G. R., McCoy, M., Carlin, D. K., & McClain, J. (2002). Residential fire related deaths and injuries among children: fireplay, smoke alarms, and prevention. Injury Prevention, 8(2), 128-132. <https://doi.org/10.1136/ip.8.2.128>

Karagöz, Y. (2021). Bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Karakuş, O. (2010). Ankara'da çıkan yangınların kundaklama açısından değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.

Künzli, N., Avol, E., Wu, J., Gauderman, W. J., Rappaport, E., Millstein, J., ... & Peters, J. M. (2006). Health effects of the 2003 Southern California wildfires on children. American journal of respiratory and critical care medicine, 174(11), 1221-1228. <https://doi.org/10.1164/rccm.200604-5190C>

İlçe, A. C. (2024). Fire Safety in Kindergartens. Academic Studies in Engineering, 121.

Lai, B. S., Esnard, A. M., Lowe, S. R., & Peek, L. (2016). Schools and disasters: Safety and mental health assessment and interventions for children. Current Psychiatry Reports, 18, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s11920-016-0743-9>

LeCompte, M.D. & Goetz, J.P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. Review of Educational Research, 52(1), 31-60. <https://doi.org/10.3102/00346543052001031>

Lee, S.-Y., & Gim, S.-N. (2020). A study on elementary school students recognition of forest fire disaster. Journal of the Society of Disaster Information, 16(4), 691-700. <https://doi.org/10.15683/KOSDI.2020.12.31.691>

Liu, J. C., Pereira, G., Uhl, S. A., Bravo, M. A., & Bell, M. L. (2015). A systematic review of the physical health impacts from non-occupational exposure to wildfire smoke. Environmental research, 136, 120-132. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2014.10.015>

Lodico, M. G., Spaulding, D. T., & Voegtler, K. (2010). Methods in educational research: From theory to practice. John Wiley & Sons.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Min, S., Kim, D., & Lee, C. K. (2019). Association between spatial accessibility to fire protection services and unintentional residential fire injuries or deaths: a cross-sectional study in Dallas, Texas. *BMJ open*, 9(5), e023780. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2018-023780>
- Musigapong, P., & Phanprasit, W. (2013). Knowledge, attitudes and practices relating to fire prevention among students in the elementary schools of Muang Nakhon Ratchasima, Thailand. *Journal of Educational and Social Research*, 3(7), 288-291. <https://doi.org/10.5901/ichss-2013-vol-03>
- Patlar, A. (2016). Pamuklu kumaş üretimde yangın risklerinin değerlendirilmesi. *İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Ankara.*
- Peek, L., Abramson, D.M., Cox, R.S., Fothergill, A., Tobin, J. (2018). Children and disasters. In: Rodríguez, H., Donner, W., Trainor, J. (Eds.) *Handbook of Disaster Research. Handbooks of Sociology and Social Research.* Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63254-4_13
- Petal, M., & Izadkhah, Y. O. (2008, May). Concept note: formal and informal education for disaster risk reduction. In *Proceedings of the International Conference on School Safety, Islamabad, Pakistan (Vol. 1416).*
- Rashid, M., Ronan, K. R., & Towers, B. (2016) (Eds). *Children as change agents in reducing risks of disasters.* In *Education in times of environmental crises* (pp. 233-246). Routledge.
- Rasmani, U. E. E., Wahyuningsih, S., & Widiastuti, K. (2020). Penyuluhan self readiness terhadap bencana kebakaran pada anak usia dini. *Jurnal Pendidikan Dan Pembelajaran Anak Usia Dini*, 6(1). <https://doi.org/10.24903/jw.v6i1.556>
- Ribeiro, A. S., & Silva, I. (2019). Drawing on fire: children's knowledge and needs after a wildfire disaster in Portugal. *Children's Geographies*, 18(6), 726-738. <https://doi.org/10.1080/14733285.2019.1699646>
- Roberts, P., & Priest, H. (2006). Reliability and validity in research. *Nursing Standard*, 20(44), 41- 46. <https://link.gale.com/apps/doc/A149022548/HRCA?u=anon~43ac2361&sid=googleScholar&xid=b6973b88>
- Sadeghloo, T., & Mikhak, H. (2022). Analyzing the impacts and experiences of children in disaster. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 76, 103000. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2022.103000>
- Scholer, S. J., Hickson, G. B., Mitchel Jr, E. F., & Ray, W. A. (1998). Predictors of mortality from fires in young children. *Pediatrics*, 101(5), e12-e12. <https://doi.org/10.1542/peds.101.5.e12>
- Sidorkin V. A., Chistyakova A. A., Volodchenkova V. V., Chistyakov A. A., Volodchenkov R. B. (2020). Volunteer activity as a means of instilling fire safety skills to preschool children. *Applied psychology and pedagogy*. (2), 107-118. DOI: <https://doi.org/10.12737/2500-0543-2020-107-118>
- Shokouhi, M., Nasiriani, K., Cheraghi, Z., Ardalan, A., Khankeh, H., Fallahzadeh, H., & Khorasani-Zavareh, D. (2019). Preventive measures for fire-related injuries and their risk factors in residential buildings: a systematic review. *Journal of injury and violence research*, 11(1), 1. doi: [10.5249/jivr.v11i1.1057](https://doi.org/10.5249/jivr.v11i1.1057)
- Smith, J., Dhinsa, A., Rajabali, F., Zheng, A., Bruin, S., & Pike, I. (2018). The epidemiology of residential fires among children and youth in Canada. <https://dx.doi.org/10.14288/1.0397478>
- Söküt Açar, T., Inalpulat, M., Ayman Oz, N., Genc, L., Arslan, H., & Bobek Bagran, A. (2018). A journey to children's perceptions on forest fire through drawings in Canakkale Province, Turkey: Exploring the needs for alternative educative approaches. *Applied Environmental Education & Communication*, 18(4), 285-299. <https://doi.org/10.1080/1533015X.2018.1468287>
- Suriyanti, S., Ab, I. A. I., & Sulastri, S. (2020). Student Knowledge of Fire Disasters in Senior High School: The Case Study at Man 1 Aceh Besar. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(2), 337-346. <http://dx.doi.org/10.18415/ijmmu.v7i2.1499>

Şahin, B.Ç. (2008). Pazarlama iletişim medyası olarak web ortamında içerik analizi yapmanın güçlükleri ve olası çözüm önerileri. *Yönetim Dergisi*, 19(61), 52-71.

Şahin, M. (2025). 5-6 yaş grubu çocukların orman yangını ile ilgili algıları. *TEBD*, 23(1), 592-612. <https://doi.org/10.37217/tebd.1594692>

Şimşek, Z. (2018). Yangın güvenliğinin mimari proje derslerinde sorgulanmasında yangın korunumu içerikli derslerin etkisinin değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 11(58). <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2553>

Uçar Keş, A. (2024). Kamu personelinin yangın ve yangına müdahale bilgisinin değerlendirilmesi Kırklareli örneği. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırklareli Üniversitesi.

URL 1, <https://www.bbc.com/turkce/articles/c6269p3lkqxo> (Son Erişim: 10.04.2025)

URL 2,

https://www.nfpa.org/~media/Files/Codes%20and%20standards/Glossary%20of%20terms/glossary_of_terms_2021(Son Erişim: 13.02.2025)

URL 3, <https://www.nfpa.org/downloadable-resources/safety-tip-sheets/children-and-fire-safety-tip-sheet> (Son Erişim: 20.02.2025)

URL 4, https://akinanaokulu.meb.k12.tr/icerikler/yangin-ve-deprem-tahliye-tatbikati_13895844.html (Son Erişim: 13.04.2025)

Warda, L., Tenenbein, M., & Moffatt, M. E. (1999). House fire injury prevention update. Part II. A review of the effectiveness of preventive interventions. *Injury Prevention*, 5(3), 217-225. <https://doi.org/10.1136/ip.5.3.217>

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Şeçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara.

Yıldız, Z. (2021). Konutlardaki Mutfak Yangınları Üzerine Bir Değerlendirme. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (21), 621-628. <https://doi.org/10.31590/ejosat.788253>

Yılmaz, H., & Arslan, E. (2023). Okul öncesi dönemdeki çocukların gözünden deprem. İçinde: M. Bulut ve Z. Karacagil (ed.) *Sosyal bilimlerde güncel araştırmalar*, 1. Baskı. Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, s. 1257-1265

Yildiz, A., Dickinson, J., Priego-Hernández, J., & Teeuw, R. (2023). Children's disaster knowledge, risk perceptions, and preparedness: A cross-country comparison in Nepal and Turkey. *Risk Analysis*, 43(4), 747-761. <https://doi.org/10.1111/risa.13937>

Zara, A. (2011) (Ed.). *Krizler ve travmalar. Yaşadıkça psikolojik sorunlar ve başa çıkma yolları içinde*, İmge Kitapevi, Ankara.